प्रथमस्तरीयः संस्कृत - सम्भाषण - वर्गः १२

पृष्ठं ८

अधोलिखितानि पदानि ध्यानेन पठतु

दकारान्तः एतद् शब्दः - पुंलिङ्गे

विभक्तिः	एकवचन	बहुवचन
प्रथमा	एषः	एते
षष्ठी	एतस्य	एतेषाम्

दकारान्तः एतद् शब्दः - स्त्रीलिङ्गे

विभक्तिः	एकवचन	बहुवचन
प्रथमा	एषा	एताः
षष्ठी	एतस्याः	एतासाम्

दकारान्तः एतद् शब्दः - नपुंसकलिङ्गे

विभक्तिः	एकवचन	बहुवचन
प्रथमा	एतत् / एतद्	एतानि
षष्ठी	एतस्य	एतेषाम्

अधोलिखितानि पदानि ध्यानेन पठतु

दकारान्तः तद् शब्दः - पुंलिङ्गे

विभक्तिः	एकवचन	बहुवचन
प्रथमा	सः	ते
षष्ठी	तस्य	तेषाम्

दकारान्तः तद् शब्दः - स्त्रीलिङ्गे

विभक्तिः	एकवचन	बहुवचन
प्रथमा	सा	ताः
षष्ठी	तस्याः	तासाम्

दकारान्तः तद् शब्दः - नपुंसकलिङ्गे

विभक्तिः	एकवचन	बहुवचन
प्रथमा	तत् / तद्	तानि
षष्ठी	तस्य	तेषाम्

अधोलिखितानि पदानि ध्यानेन पठतु

दकारान्तः अस्मद् शब्दः - त्रिषुलिङ्गेषु समानः

विभक्तिः	एकवचन	बहुवचन
प्रथमा	अहम्	वयम्
षष्ठी	मम / मे	अस्माकम् / नः

दकारान्तः युष्मद् शब्दः - त्रिषुलिङ्गेषु समानः

विभक्तिः	एकवचन	बहुवचन
प्रथमा	त्वम्	यूयम्
षष्ठी	तव / ते	युष्माकम् / वः

एतस्य / एतस्याः - तस्य / तस्याः नाम? (त्रिषुलिङ्गेषु)

अधोलिखितानि पदानि ध्यानेन पठतु

		प्रथमा एकवचन्म्	षष्ठी एक वचनम्	प्रथमा बहुवचनम्	षष्ठी बहुवचनम्
एतद्	पूलिङे	एषः	एतस्य	एते	एतेषाम्
	स्त्रीलिङ्गे	एषा	एतस्याः	एता	एतासाम्
	नपुंसकलिङ्गे	एतत्/एतद्	एतस्य	एतानि	एतेषाम्
तद्	पूलिङे	सः	तस्य	ते	तेषाम्
	स्त्रीलिङ्गे	सा	तस्याः	ताः	तासाम्
	नपुंसकलिङ्गे	तत्/तद्	तस्य	तानि	तेषाम्
अस्मद्	त्रिषुलिङ्गेषु	अहम्	मम/मे	वयम्	अस्माकम्/नः
युष्मद्	त्रिषुलिङ्गेषु	त्वम्	तव/ते	यूयम्	युष्माकम्/वः

उदाहरणानि पठतु

एतद् शब्दः	पुंलिङ्गे		एशः बालकः । एतस्य नाम मोहनः ।
	स्त्रीलिङ्गे		एषा बालिका । एतस्याः नाम राधा ।
	नपुंसकलिङ्गे		एतत् पुष्पम् । एतस्य नाम कमलम् ।
तद् शब्दः	पुंलिङ्गे	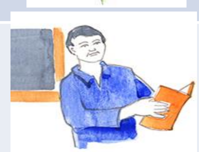	सः अध्यापकः तस्य नाम गिरिधरमहोदयः।
	स्त्रीलिङ्गे		सा अध्यापिका। तस्याः नाम रोहिणी।
	नपुंसकलिङ्गे	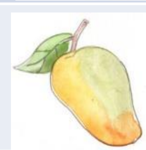	तत् फलम् । तस्य नाम आम्रफलम्।

उदाहरणानि पठतु

युष्मद् शब्दः त्रिषुलिङ्गेषु		त्वं विदूषकः। तव नाम राघवः।
		त्वं नर्तकी। तव नाम शाम्भवी।
		त्वं पुस्तकम्। तव नाम रामायणम्।
अस्मद् शब्दः त्रिषुलिङ्गेषु		अहम् अर्चकः। मम नाम विजयेन्द्रः।
		अहं देवी । मम नाम सरस्वती।
		अहं पुष्पम्। मम नाम चम्पकम्।

अभ्यासः

उदाहरणानुगुणं रिक्तस्थानानि पूरयतु

No		No	
1	**एषः बालकः ।...एतस्य..... नाम मोहनः ।**	10	सः तन्त्रज्ञः ।............ कार्यालयः अत्र अस्ति।
2	एषः गायकः । .... नाम कुमारगन्धर्वः ।	11	सः रविः ।............ युतकं सुन्दरम् अस्ति ।
3	**एषा बालिका ।...एतस्याः.. नाम मोहिनी ।**	12	सः सिंहः ।............ गर्जनं भयानकम् ।
4	एषा गायिका ।............ नाम लता ।	13	**सा युवती ।....तस्याः.... नाम गौरी ।**
5	**एतत नगरम् ।...एतस्य... नाम हरिद्वारम् ।**	14	सा गीता ।............. शाटिका सुन्दरी।
6	एतत् भवनम् ।............. नाम संस्कृतधाम ।	15	सा नदी ।............. वेगः अधिकः ।
7	**सः घनश्यामः ।....तस्य..... जनकः वसुदेवः ।**	16	सा लता ।............. पत्राणि कोमलानि ।
8	सः श्यामः ।............ अग्रजः बलरामः ।	17	सा बुद्धिमती ।........... साहाय्यं स्वीकरोतु ।
9	सः शिक्षकः ।............ पुस्तकम् एतत् ।	18	सा माता ।............. सहनशक्तिः अधिका ।

धन्यवादः